

**Wyrok z dnia 5 lipca 1995 r.
I PRN 34/95**

Dyrektor państwowej instytucji kultury może być powołany na czas określony lub nieokreślony (art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej - Dz. U. Nr 114, poz. 493 ze zm. w związku z art. 68 § 1¹ k.p.).

Przewodniczący SSN: Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Walerian Sanetra, Jadwiga Skibińska-Adamowicz,

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 1995 r., sprawy z powództwa Waldemara S. przeciwko Wojewodzie K. o przywrócenie do pracy, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Pracy i Polityki Socjalnej [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 1 grudnia 1994 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i oddalił rewizję powoda od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Koninie z dnia 19 lipca 1994 r., [...].

U z a s a d n i e n i e

Powód Waldemar S. domagał się w pozwie skierowanym do Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Koninie przeciwko Wojewodzie K. przywrócenia do pracy na stanowisko dyrektora Biura Wystaw Artystycznych w K. oraz zasądzenia kwoty 28.296.000 zł z odsetkami ustawowymi tytułem wynagrodzenia za okres pozostawania bez pracy. W uzasadnieniu żądania podał, iż powołany został na podstawie art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. Nr 114, poz. 493 ze zm.) przez Wojewodę K. na stanowisko dyrektora Biura Wystaw Artystycznych w K. na czas określony od 1 czerwca 1993 r. do 30 listopada 1993 r. Jednakże w dniu 1 grudnia 1993 r. na wezwanie uczestniczył w naradzie zorganizowanej przez Wydział Spraw Społecznych Urzędu Wojewódzkiego, dotyczącej kontroli przeprowadzonej wcześniej przez ten Wydział w kierowanym przez niego Biurze. Z faktu udziału w naradzie powód wyprowadził wniosek, że przedłużono z nim umowę o pracę w sposób dorozumiany. Na rozprawie przed Sądem Rejonowym powód dodał, że w dniu 2 grudnia 1993 r. ustosunkował się do protokołu, a w dniu 3 grudnia 1993 r. był w biurze, "gdyż musiał mieć wgląd do materiałów". Tego też dnia powód otrzymał świadectwo pracy.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Koninie wyrokiem z dnia 19 lipca 1994 r., [...] oddalił powództwo uznając, że stosunek pracy nie został nawiązany po dniu 30 listopada 1993 r., gdyż powód nie wykonywał po tej dacie żadnej pracy, zaś uczestnictwo w naradzie nie może być traktowane jako świadczenie pracy.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu zmienił wymieniony wyrok Sądu Rejonowego i ustalił, że nawiązanie z powodem w dniu 1 czerwca 1993 r. stosunku pracy na podstawie powołania dokonanego przez pozwanego Wojewodę K. nastąpiło na czas nie określony. Sąd re-

wizyjny uznał, że powołanie powoda - wobec wygrania przez niego konkursu na stanowisko dyrektora Biura - nastąpiło na podstawie art. 16 ust. 1 cytowanej ustawy z dnia 25 października 1991 r. i jako takie mogło nastąpić jedynie na czas nie określony. Wynika to - zdaniem tego Sądu - z art. 68 § 1¹ k.p. oraz art. 16 ust. 1 wymienionej wyżej ustawy. Art. 68 § 1¹ k.p. dopuszcza możliwość powołania na czas określony, jednakże wyłącznie wówczas, gdy przepis szczególny przewiduje dla danego stanowiska takie powołanie. W ocenie Sądu rewizyjnego ustawa nie zawiera żadnego przepisu szczególnego w rozumieniu art. 68 § 1¹ k.p., dopuszczającego możliwość powołania na czas określony dyrektora państwowej instytucji kultury. Taka możliwość przewidziana jest w art. 15 ust. 1 tej ustawy tylko w odniesieniu do dyrektora narodowej instytucji kultury.

Zdaniem Sądu II instancji powołanie na czas określony lub nie określony stanowi o rodzaju powołania a nie o trybie jego dokonania. W konsekwencji tego odesłanie w art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 25 października 1991 r. do trybu powołania określonego w art. 15 ust. 1 tej ustawy nie dotyczy możliwości wyboru rodzaju powołania. Sąd II instancji stwierdził, że powołanie dyrektora państwowej instytucji kultury, czy to na podstawie art. 15 ust. 3, czy też art. 16 ust. 1, może nastąpić tylko na czas nie określony. Z tego względu Sąd ten uznał, że stosunek pracy powoda, powstały wskutek powołania go przez Wojewodę K. na stanowisko Dyrektora Biura Wystaw Artystycznych w K. został nawiązany na czas nie określony. Skoro pozwany Wojewoda nie odwołał powoda, to był on i nadal jest pracownikiem pozwanego.

Sąd II instancji stwierdził, że nie mogły być uwzględnione roszczenia powoda o przywrócenie do pracy i zapłatę wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy w związku z uznaniem przez pozwanego ustania stosunku pracy z dniem 1 grudnia 1993 r., gdyż stosunek pracy trwa bez żadnej przerwy. Sąd uznał natomiast za dopuszczalne wydanie na mocy art. 477¹ § 1 k.p.c. wyroku ustalającego, gdyż jest on właściwym w tej sprawie środkiem prawnym ochrony stosunku pracy nawiązanego na podstawie powołania.

Wyrok ten zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Pracy i Polityki Socjalnej zarzucając mu rażące naruszenie art. 16 ust. 1 cytowanej ustawy z dnia 25 października 1991 r. oraz art. 3 i 69 k.p. i wnosząc o jego uchylenie oraz oddalenie rewizji powoda od wyroku Sądu I instancji. W uzasadnieniu podniesiono trzy zarzuty.

Pierwszy zarzut dotyczy braku po stronie Wojewody K. legitymacji bierniej do występowania w niniejszym procesie. Roszczenie powoda wywodzi się ze stosunku pracy łączącego go z Biurem Wystaw Artystycznych w K. A zatem to Biuro było dla powoda zakładem pracy w rozumieniu art. 3 k.p. i ono jedynie mogło być pozwanym. Z powołaniem się na orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazano, że w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, dotyczących państwowych jednostek organizacyjnych Skarbu Państwa nie mających osobowości prawnej, stroną procesu nie jest Skarb Państwa, lecz państwowa jednostka organizacyjna. Nie ma zatem zastosowania w omawianym przypadku art. 67 § 2 k.p.c. przewidujący możliwość podejmowania za Skarb Państwa czynności procesowych także przez organ jednostki nadrzędnej nad państwową jednostką organizacyjną.

Drugi zarzut dotyczy przepisu art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1991 r. Zdaniem skarżącego Sąd II instancji błędnie uznał, że przepis ten ma charakter normy samoistnej nie dającej możliwości powołania dyrektora w drodze konkursu na czas

określony, którą to możliwość przewiduje art. 15 ust. 1 ustawy. Skoro art. 16 ust. 1 tej ustawy dopuszcza możliwość powołania w drodze konkursu dyrektora instytucji kultury, to odnosi się to zarówno do dyrektora narodowej instytucji kultury, jak i państwowej instytucji kultury. Użyty w tym przepisie termin "instytucje kultury" należy bowiem odczytywać w związku z art. 8 ust. 2 tej ustawy, w którym do instytucji kultury zaliczone zostały narodowe instytucje kultury i państwowe instytucje kultury. Nadto należy podnieść, że w art. 15 ust. 3 ustawy zawarty jest nakaz stosowania ust. 1 i 2 tegoż przepisu, przy czym ust. 2 dotyczy stosunku pracy powstałego na podstawie powołania na czas określony. Z analizy przepisów art. 15 i art. 16 ust. 1 ustawy wynika zatem, że powołanie dyrektora instytucji kultury zarówno o charakterze "narodowym", jak i "państwowym" może być dokonane na czas nie określony lub na czas określony.

W trzecim zarzucie podniesiono, że Sąd II instancji naruszył też w sposób rażąco art. 69 k.p. wyłączający stosowanie do stosunku pracy powstałego na podstawie powołania przepisów o rozpatrywaniu sporów ze stosunku pracy w części dotyczącej orzekania o bezskuteczności wypowiedzeń i o przywróceniu do pracy. Wydany - z powołaniem się na art. 189 k.p.c. - wyrok ustalający, że stosunek pracy na podstawie powołania nawiązany został na czas nie określony, stanowi w istocie o przywróceniu powoda do pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona z uwagi na zarzut braku legitymacji biernej po stronie pozwanego Wojewody K. oraz zarzut rażąco błędnej wykładni przepisu art. 16 ust. 1 w zw. z art. 15 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. Nr 114, poz. 493 ze zm.).

Według art. 3 zd. 1 k.p. zakładem pracy jest jednostka organizacyjna zatrudniająca pracowników, choćby nie posiadała osobowości prawnej. Instytucja kultury, której dyrektorem był powód (Biuro Wystaw Artystycznych w K.) bez wątplenia była jego zakładem pracy, gdyż posiada ona osobowość prawną. Zgodnie bowiem z art. 14 ust. 1 cytowanej ustawy z dnia 25 października 1991 r. "Instytucje kultury uzyskują osobowość prawną i mogą rozpocząć działalność z chwilą wpisu do rejestru prowadzonego przez organizatora". Za zobowiązania wobec pracownika odpowiedzialność ponosi zakład pracy będący stroną stosunku pracy także wtedy, gdy pracownik ten - na podstawie ustawowego upoważnienia - został zatrudniony przez podmiot nie będący organem tego zakładu pracy. Odpowiedzialność podmiotu powołującego za zobowiązania zakładu pracy wobec powołanego pracownika mogłaby wprowadzać jedynie ustawa, jednakże brak jest takich przepisów zarówno w kodeksie pracy, jak i w ustawie z dnia 25 października 1991 r.

Mając w sprawie zastosowanie przepisy art. 15 i art. 16 ustawy z dnia 25 października 1991 r. stanowią, że:

"Art. 15.1. Dyrektora narodowej instytucji kultury powołuje Minister Kultury i Sztuki na czas określony lub nie określony, po zasięgnięciu opinii właściwych ze względu na zakres działalności instytucji stowarzyszeń twórców. Odwołanie następuje w tym samym trybie.

2. Dyrektor narodowej instytucji kultury, powołany na czas określony, może być odwołany przed upływem tego okresu jedynie: 1) na własną prośbę, 2) w szczególności

ważnych i uzasadnionych przypadkach dotyczących funkcjonowania instytucji kultury, z zachowaniem trybu, o którym mowa w ust. 1.

3. Dyrektora państwowej instytucji kultury powołuje i odwołuje organizator w trybie określonym w ust. 1 i 2, po uzgodnieniu z Ministrem Kultury i Sztuki.

Art. 16. 1. Powołanie dyrektora instytucji kultury może nastąpić w drodze konkursu przeprowadzonego przez organizatora.

2. Ramowy regulamin konkursu określa Minister Kultury i Sztuki".

Należy podzielić stanowisko wyrażone w rewizji nadzwyczajnej, że przepisy te stanowią - także wobec dyrektora państwowej instytucji kultury - przepisy szczególne dopuszczające na podstawie art. 68 § 1¹ k.p. powołanie na czas określony. Sporne pojęcie "trybu" z art. 15 ust. 3 tej ustawy należy rozumieć nie tylko jako procedurę powoływania i odwoływania dyrektora, lecz także jako wprowadzenie możliwości powołania na czas określony. Przemawiają za tym dwa argumenty. Po pierwsze, przepis art. 15 ust. 3 wprost odsyła do przepisu art. 15 ust. 2, który dotyczy tylko pracowników powołanych na czas określony. Wynika stąd jednoznacznie, że zostało dopuszczone powoływanie dyrektorów państwowych instytucji kultury na czas określony, gdyż w przeciwnym razie odesłanie to byłoby bezprzedmiotowe. Po wtóre, pojęcie "tryb" w przepisach prawa pracy nie zawsze pokrywa się z językowym znaczeniem tego wyrazu, tj. może ono oznaczać nie tylko procedurę współdziałania zakładu pracy z innymi podmiotami z ewentualnym zachowaniem pewnych terminów w tym współdziałaniu. W szczególności należy wskazać na niektóre przepisy kodeksu pracy, które używają określenia "tryb" dla oznaczenia sposobu ustania stosunku pracy. Przykładowo art. 56 k.p. przyznaje pracownikowi stosowne roszczenia, jeżeli rozwiązano z nim umowę o pracę bez wypowiedzenia z naruszeniem przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę "w tym trybie". Podobnie art. 97 § 2 k.p. wśród obowiązkowej treści świadectwa pracy wymienia "tryb rozwiązania albo okoliczności wygaśnięcia stosunku pracy". Treść analizowanego pojęcia "tryb" winna być więc ustalana na podstawie kontekstu norm i funkcji, jakie ono pełni. W tym zakresie należy zauważyć, że brak jest argumentów społecznych i funkcjonalnych dla przyjęcia stanowiska, według którego dyrektor narodowej instytucji kultury może być powoływany na czas określony lub nie określony, a dyrektora państwowej instytucji kultury można powołać tylko na czas nie określony.

Nie jest natomiast uzasadniony trzeci zarzut rewizji nadzwyczajnej dotyczący naruszenia art. 69 k.p. Przepis ten wyłącza stosowanie do stosunku pracy z powołania przepisów regulujących rozpatrywanie sporów ze stosunku pracy w części dotyczącej orzekania między innymi o bezskuteczności wypowiedzeń i o przywracaniu do pracy. Roszczenia te przysługują pracownikom w razie wadliwego wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia przez zakład pracy. W niniejszej sprawie przedmiotem sporu nie jest wypowiedzenie lub rozwiązanie stosunku pracy przez zakład pracy, gdyż stosunek ten ustał z mocy prawa z upływem czasu, na jaki był nawiązany (art. 30 § 1 pkt 4 k.p.). Sporem objęte jest natomiast ponowne powstanie stosunku pracy wskutek dopuszczenia powoda do pracy po dniu 30 listopada 1993 r. Pracownik może - wykazując swój interes prawny - dochodzić ustalenia istnienia tego stosunku na podstawie art. 189 k.p.c. W niniejszej sprawie brak jest jednakże materialnoprawnych przesłanek do ustalenia ponownego nawiązania stosunku pracy po dniu 30 listopada 1993 r. Z faktu uczestnictwa powoda w naradzie w dniu 1 grudnia 1993 r. nie można wnioskować o zamiarze zakładu pracy przedłużenia stosunku pracy

na czas nie określony (art. 60 k.c. w zw. z art. 300 k.p.) także z tego względu, że tego dnia powód otrzymał wysłane pocztą świadectwo pracy stwierdzające ustanie stosunku pracy z dniem 30 listopada 1993 r.

Z powyższych względów, na podstawie art. 422 § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

=====